

Написана ґрунтовно, у високопатріотичному дусі, праця Якова Марковича складається з шести розділів. Два розділи присвячені українській історії з найдавніших часів до часу князівських міжусобиць (середина XI ст.). Автор підкреслює автохтонність слов'ян, стверджуючи, що предки українців - "роси" були споконвічними жителями Київської землі. Пише він і про початки української козаччини, про боротьбу перших козацьких загонів проти турків і татар. Яків Маркович розглядає також сучасний і колишній устрій, власне, українських земель Гетьманщини; згадує меншини, які мешкали на території Малоросії-Гетьманщини наприкінці XVIII ст.

В чотирьох розділах дається характеристика географічних умов України, її природних багатств (зокрема надається перелік мінералів, які знаходяться на території тогочасної Лівобережної України), культурно-побутових, етнографічних особливостей населення. В своїй праці Яків Михайлович описує такі риси характеру українців, як сміливість, мужність, ширість, великодушність. *"Малоросіянин від природи і сумирний і добрий. З якою ласкою, з яким внутрішнім задоволенням приймає він усілякого подорожнього. Він радий, якщо у змозі його нагодувати, допомогти йому - і благородний дух його ображається, коли пропонують йому за те винагороду. Бідність не доводить малоросіян до злочинів. У містах і селах побудовані шпиталі чи богадільні, де бідні та нужденні мають спокійний притулок. Всякий за достатком наділяє їх їжею та одягом..."* [9].

Історик відзначає також особливу мелодійність української мови, українських пісень. *"У теперішній малоросійській мові, чи власне наріччі, видні ще деякі відтінки і щасливого клімату і ніжної властивості душі творців її... Вона ніжна, приємна і наповнена патетичними висловами, зменшувальними словами, які мають походження, звичайно ж, не від чого іншого, як від тонкого почуття її винахідників. Можна назвати її мовою любові чи принаймні дуже здатною висловлювати живо почуття любові. Візьмімо для прикладу малоросійські пісні: у них вміщені чудові картини природи, прості, але палкі вияви кохання - і голоси їхні завжди відповідають думкам... За вродженою схильністю малоросіян до музики, країна їх у Росії те ж, що в Європі Італія"* [9].

Історики оцінювали працю Я.М.Маркевича *"Записки о Малороссии, ее жителях и произведениях"* як енциклопедію відомостей про Україну, її природу, історію, населення, мову і поезію [7, с.272; 8, с.286].

"Записки про Малоросію" були широко відомі у тодішньому українському суспільстві. Як видно з титульної сторінки, ця книжка була лише першою частиною великої праці, що її задумав автор. Передчасна смерть (самогубство) не дозволила завершити плани. [6, с.654] Але й у такому обсязі праця Я.М.Марковича стала істотним внеском в українську історіографію та національну культуру. Це книжка - вершина української історіографії XVIII ст., яка буквально пронизана просвітницьким духом з масою використаної літератури [9].

Нині ця книга є таким раритетом, що вона відсутня у київських бібліотеках. Один примірник зберігається в бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна.

1. Лазаревский А. Яков Михайлович Маркович // Киевская старина. - 1894. - №12.
2. Лазаревский А. Очерки, заметки и документы по истории Малороссии. - К., 1895. - Вып.2.
3. Сарбей В.Г. Праця Я.Марковича "Записки о Малороссии, ее жителях и произведениях" // Український історичний журнал. - 1999. - №1.
4. Маркович Я.М. Записки о Малороссии, ее жителях и произведениях. - СПб., 1798. - Ч.1.
5. Енциклопедія Українознавства: словникова частина / Голов. ред.: В.Кубійович. - Л.: НТШ, 1994. - Т.4.
6. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Энциклопедический словарь. - СПб., 1898. - Т.36.
7. Дорошенко Д.І. Історія України. - К., 1991. - Т.2.
8. Полонська-Василенко Н. Історія України. - К., 1995. - Т.2.
9. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/953883.html>.

ТАБУЛА Ю.О.

ДО БІОГРАФІЇ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ С.П.КРАСІЯ

Дана робота присвячена нелегкому життєвому шляху й подвигу, який здійснив уродженець села Верхня Сироватка, сапер окремого батальйону 167-ї дивізії Семен Панасович Красій. У неповні 17 років Семену Панасовичу було присвоєно високе звання - Героя Радянського Союзу. З особистого архіву С.П.Красія можна дізнатися багато цікавих фактів з його біографії.

Народився Семен Панасович 10 вересня 1926 р. у родині селянина-середняка. З 1941 до 10 березня 1943 р. проживав на

окупованій території села Верхня Сироватка Сумського району, Сумської області. 10 березня 1943 р. Семена Панасовича зараховували до лав Червоної армії на 1-й Український фронт. Хлопець був направлений, у 180-й окремих саперний батальйон 167-ї дивізії.

Влітку 1943 р. у районі с. Корчаківка С.П.Красій отримав наказ встановити міни на території, де очікувався наступ гітлерівців. Бій поблизу с. Зелений Гай у серпні 1943 р. почався зі знищення ворожої точки. Виконувати завдання доручили Семену Красію. Обидві операції були виконані успішно. Під час закріплення відбитого у противника рубежу південно-західніше с. Пушкарівка біля м. Суми рядовий Красій просувався до місця встановлення мін. Придивляючись до місцевості, він помітив, що група саперів противника просувається також у цьому напрямку. Повідомивши про помічене, рядовий відкрив вогонь з автомата. Німці відійшли назад.

Забезпечуючи прохід стрілецького батальйону, С.П.Красій з групою саперів проводив розмінування дороги. Вороги перейшли у контрнаступ. Красій взяв командування в свої руки і, відбивши напад, з'єднався зі стрілецьким батальйоном. Також Семен Панасович Красій відзначився при наведенні моста через річку Десна в районі села Летки. Він проводив розвідку дна річки, сильна течія не дозволяла робити це з човна. Тоді Красій з води зміг забезпечити успішне зведення моста.

У кінці серпня 1943 р. розпочалося форсування Дніпра. Фронтowa газета «За победу» 27 листопада 1943 р. писала: «*Сапер С.Красій получил ответственное задание - разведать глубину русла реки Днепр и устойчивость её дна, что бы провести переправу*» [1]. Просунувшись, за позиції передових частин, Красій таємно пробрався до річки і, не виходячи з води, більш ніж 12 годин вів розвідку бродів. Противник помітив його і відкрив вогонь. Кулі не дозволили проводити роботу і рядовий Красій пірнув і випливав з іншого місця. Противник подумав, що ціль знищена і припинив вогонь. Успішно виконавши завдання, С.П.Красій повернувся до військової частини.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 13 листопада 1943 р.: «*За героический подвиг; проявленный при форсировании реки Днепр, прочное закрепление плацдарма на западном берегу реки Днепр*» Семену Панасовичу Красію було присвоєно звання Героя Радянського Союзу [2].

Після розгрому фашистів в Європі Семен Панасович Красій був учасником війни проти японських мілітаристів на 3-му Забайкальському фронті. Після завершення війни він отримав

направлення до Ленінградського училища військових повідомлень, де навчався з 1945 до 1948 р. Після навчання продовжував службу в лавах Радянської армії.

Згідно з обліковою карткою члена КПРС С.П.Красій у 1948-1949 рр. служив у Прикарпатському військовому окрузі офіцером-диспетчером управління військового коменданта залізничної ділянки станції Львів; а у 1949-1959 рр. - в тому ж окрузі він був офіцером-диспетчером «*станции Лейтенант*» управління військового коменданта залізничної ділянки і станції Чернівці. Далі у картці зазначено: «*1959-1960 гг. железнодорожные войска Советской Армии - слушатель курсов офицеров Ленинградского училища ВОСО им. Фрунзе; 1960-1966 гг. Прикарпатский ВО помощник военного коменданта - старший лейтенант управления военного коменданта железнодорожной станции Черновцы; 1966-1966 гг. г.Сумы УССР старший офицер штаба гражданской обороны области; 1966-1967 гг. Советская Армия и ВМФ слушатель высших центральных офицерских курсов гражданской обороны СССР*» [3].

За відмінну службу у лавах збройних сил СРСР Указом МОСРСР №43 від 17 січня 1959 р. С.П.Красію була вручена грамота «*За безупречную службу в вооруженных силах СССР 20 лет*». Крім цього його було нагороджено медаллю «*Золота Зірка*», орденами Леніна, Вітчизняної війни I ступеня, Богдана Хмельницького III ступеня, медалями «*За визволення Праги*», «*За бойові заслуги*» та ін. Всього на рахунок мав близько 24 медалей. 6 листопада 1994 р. отримав Почесну відзнаку Президента України.

Пішовши, у відставку в 1973 р. С.П.Красій отримав вищу освіту у Чернівецькому університеті. Потім працював керівником початкової військової підготовки Верхньосироватської середньої школи Сумського району, а також у школах №2 та 25 у місті Суми. Не стало Семена Панасовича Красія 2 лютого 2002 р. Похований він у Сумах.

1. Каторгин А. Наши герои. Рядовой Семен Красий // За победу. - №226.

2. Гриченко І.Т., Головін М.М. Подвиг. Нариси про Героїв Радянського Союзу. - Харків: Прапор, 1971.

3. Автобіографія С.П.Красія від 19 травня 1964 р. Рукопис. З архіву краєзнавчого музею Верхньосироватської спеціалізованої школи.

4. Учетная карточка члена КПСС С.П.Красия №06838764. З архіву краєзнавчого музею Верхньосироватської спеціалізованої школи.